

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia VII (2009)

Maria Piđłypczak-Majerowicz

Profesor Janusz Sowiński – lata pracy we Wrocławiu

Z Wrocławiem prof. dr hab. Janusz Sowiński związany jest rodzinnie i zawodowo. Związki te nawiązał w 1957 roku, gdy rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1962 roku obronił z bardzo dobrą oceną pracę magisterską napisaną pod kierunkiem prof. Bogdana Zakrzewskiego słynącego m.in. z daru narracji i wielkiej admiracji twórczości Aleksandra Fredry. Profesor Janusz Sowiński był bardzo zdolnym i pracowitym studentem. Pod opieką swego Mistrza publikował w okresie studenckim pierwsze prace, otrzymywał też przez dwa lata ufundowane przez Towarzystwo Miłośników Wrocławia stypendium naukowe im. Tadeusza Mikulskiego. Z Wrocławiem związała Profesora także praca zawodowa, podjęta jeszcze w trakcie studiów, w Oddziale Wrocławskim PWN, gdzie pracował jako korektor. Związki z książką zapoczątkowane w PWN wyznaczyły Profesorowi drogę zawodową, kontynuowaną nieprzerwanie do dzisiaj. Po studiach rozpoczął pracę jako bibliotekarz w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, gdzie pracował krótko, również krótko był starszym redaktorem w Redakcji Wydawnictw Spółdzielczych. Na długo, bo na ponad trzydzieści lat, zatrzymał się w Wydawnictwie Ossolineum, w którym rozpoczął pracę w listopadzie 1964 roku. W ossolińskiej oficynie pełnił wiele funkcji: redaktora technicznego, kierownika działu produkcji, kierownika Redakcji Historii Sztuki i Bibliologii, zastępcy redaktora naczelnego i redaktora naczelnego. Działal także w tym czasie w Komisji Wydawniczej Towarzystwa Miłośników Wrocławia. Ostatnie lata pracy w Wydawnictwie Ossolineum dzielił z pracą dydaktyczną – od 1 października został zatrudniony na 1/2 etatu jako adiunkt w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, a od lutego 1994 roku pracował już na pełnym etacie. Profesor J. Sowiński zdecydował także, że Uniwersytet Wrocławski będzie Jego jedynym miejscem pracy. Z Wydawnictwem Ossolineum rozstał się ostatecznie dopiero z końcem lipca 1995 roku.

Na decyzję przejścia do Uniwersytetu Wrocławskiego wpłynęła pasja naukowo-badawcza Profesora. Już rozprawa magisterska zdradzała zamiłowanie Profesora do pracy badawczej, dotyczyła polszczyzny wrocławskiej w drugiej połowie XIX stulecia. Praca w Wydawnictwie Ossolineum skierowała zainteresowania Profesora ku problemom typografii książek, szczególnie kształtu typograficznego książki. To pole badawcze było w początkach lat sześćdziesiątych zupełnie niezagospodarowane.

Do dorobku zawodowego Profesora należy wiele książek, które opracował typograficznie. Nadawał także formę typograficzną książkom muzealnym, ukazującym się w cyklu „Muzeum i Kolekcjonerzy”. Doświadczenia z tej pracy zawarł w swojej pierwszej, bardzo interesującej książce: *Wędrowki przedmiotów*. Zainteresowania naukowe Profesora skupiły się na zagadnieniach formy typograficznej książki przełomu XIX i XX wieku, przede wszystkim pierwszej połowy XX stulecia. Pracę doktorską przygotowaną pod kierunkiem prof. Jana Trzynadłowskiego pt. „Sztuka typograficzna Młodej Polski” obronił na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego w 1982 r., i w tym samym roku wydał ją drukiem. W kilka lat później, w 1988 roku nakładem Wydawnictwa Ossolineum ukazało się pierwsze wydanie książki Profesora *Polskie drukarstwo*. Drugie wydanie, poszerzone i zmienione, wyszło w Wydawnictwie TART we Wrocławiu w 1996 roku i służy obecnie studentom jako podręcznik. Również w roku 1988 Wydawnictwo Ossolineum wydało monografię Profesora *Adam Półtawski – typograf artysta*, która została przedstawiona jako rozprawa habilitacyjna. Dorobek Profesora przed habilitacją był znaczny – trzy książki, artykuły, recenzje, także eseje i artykuły publicystyczne drukowane we wrocławskich czasopismach i wydawnictwach ciągłych: „Odra”, „Kalendarz Wrocławski” i „Magazyn Tygodniowy Gazety Robotniczej” oraz liczne recenzje zamieszczane głównie w „Odrze”. Kolokwium habilitacyjne Profesora odbyło się przed Radą Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego w styczniu 1991 roku, która nadała habilitantowi stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych. Od października 1996 roku Profesor pracował na stanowisku profesora nadzwyczajnego, a w czerwcu 2000 roku otrzymał tytuł naukowy profesora. Sentyment do Krakowa i wcześniejszy, zaraz po studiach, zamiar podjęcia pracy w Krakowie skłoniły Profesora J. Sowińskiego do pracy, od listopada 2003 roku, w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Akademii Pedagogicznej. Na emeryturę, w wieku 65 lat, Profesor przeszedł w 2004 roku i nie podjął dalszej pracy w Uniwersytecie Wrocławskim, związał się na kilka lat z krakowską Akademią Pedagogiczną, w której wykłada obecnie. Rok 2004 był dla Profesora czasem ważkich decyzji zawodowych i docenienia Jego dużej wiedzy fachowej, bo od października został także zatrudniony na stanowisku profesora zwyczajnego w Wyższej Szkole Zarządzania „Edukacja” we Wrocławiu, w Instytucie Dziennikarstwa. W lipcu tegoż roku minister edukacji narodowej i sportu mianował Go na stanowisko profesora zwyczajnego w Akademii Pedagogicznej.

Pisząca te słowa miała sposobność spotkać się i pracować z Profesorem w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa we Wrocławiu w latach 1991–2004. Dane mi też było protokołować przebieg kolokwium habilitacyjnego Profesora w styczniu 1991 roku, które zapamiętałam jako wzorcowe. Kolokwium i wykład habilitacyjny Profesora zostały przyjęte przez członków Rady Wydziału bardzo dobrze. Drugie spotkanie z Profesorem nastąpiło w kilka lat potem, w lutym 2004 roku, gdy Profesor został współlokatorem pokoju w Instytucie. Przez dziesięć lat miałam możliwość przyglądania się pracy dydaktycznej Profesora, który nie szczędził studentom swojej rozległej wiedzy, ale był też wymagającym nauczycielem akademickim. Studził także czasem gorące głowy współlokatorom pokoju służbowego, zwłaszcza, gdy zbyt emocjonalnie ocenialiśmy wydarzenia instytutowe czy podejmowane przez Radę Instytutu decyzje. Doświadczenie w postępowaniu z personelem wyniósł Profesor z Wydawnictwa Ossolineum, gdzie

zarządzał wieloosobowym i bardzo zróżnicowanym zespołem. Odejście Profesora z Uniwersytetu i z instytutowego pokoju służbowego wywołało nasz wielki smutek, ale i zrozumienie dla jego decyzji.

Dekada lat 1994–2004 w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa wrocławskiego uniwersytetu była dla Profesora bardzo pracowita i owocna. Opublikował dwie książki, kilkanaście artykułów, tyleż samo esejów i materiałów publicystycznych, a po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego opracował dziesięć recenzji wydawniczych i naukowych. Brał również udział w kilkunastu konferencjach. W działaniach dydaktycznych i kształceniu młodej kadry naukowej Profesor zaznaczył swoją obecność zarówno w Wydawnictwie Ossolineum, jak w Uniwersytecie Wrocławskim. W Wydawnictwie Ossolineum szkolił młodych pracowników, wykladał na kursach redaktorów merytorycznych i technicznych organizowanych przez Polskie Towarzystwo Wydawców Książek, opiekował się merytorycznie i dydaktycznie praktykantami ze studiów uniwersyteckich. Po przejściu na emeryturę prowadził w Instytutach Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego (bardzo krótko) i Akademii Pedagogicznej w Krakowie wykłady monograficzne, seminaria magisterskie oraz wykłady i ćwiczenia na specjalizacji edytorskiej. Kilkudziesięciu magistrów Uniwersytetu we Wrocławiu zawdzięcza Profesorowi merytoryczną opiekę w trakcie seminariów magisterskich i uzyskanie magisterium. Profesor był w uczelni wrocławskiej promotorem czterech obronionych rozpraw doktorskich. Do dorobku dydaktycznego Profesora należą także recenzje rozpraw doktorskich i habilitacyjnych, również wniosków o nadanie tytułu profesora.

Funkcje administracyjne we wrocławskim Instytucie sprawował Profesor sumiennie i profesjonalnie, z pełną odpowiedzialnością. Był kierownikiem Zakładu Książki Współczesnej, od 1994 do 2004 roku kierował zorganizowanym przez siebie Podyplomowym Studium Wydawniczym. Przez jedną kadencję (1996–1998) pełnił obowiązki zastępcy dyrektora Instytutu ds. dydaktycznych. Uczestniczył w pracach nad nowymi programami dydaktycznymi w Instytucie, pełnił funkcję instytutowego koordynatora przy wprowadzaniu Europejskiego Systemu Punktów Kredytowych (ECTS), był członkiem i przewodniczącym komisji rekrutacyjnych na studia bibliotekoznawcze. W ramach współpracy z Wojewódzkim Ośrodkiem Metodycznym Kształcenia Nauczycieli we Wrocławiu wykładał różne zagadnienia z dziedziny nauki o książce. Bardzo ciekawą inicjatywą Profesora, szkoda, że tak szybko zarzuconą, nie z winy pomysłodawcy, było nawiązanie kontaktów z Akademią Poligraficzną we Lwowie. Dzięki tej inicjatywie pracownicy Zakładu kierowanego przez Profesora przebywali na stażu w lwowskiej Akademii. Zorganizowana przez Profesora i jego współpracowników konferencja międzynarodowa pt. „Typografia komputerowa. Prepress – perspektywy i zagrożenia” zgromadziła kilkudziesięciu zainteresowanych edytorów, pracowników naukowo-badawczych i studentów oraz zaproszonych, w ramach wymiany, pracowników naukowych Akademii Poligraficznej ze Lwowa.

Wiele czasu zajmowały Profesorowi prace redakcyjne i recenzyjne. Współredagował „Kalendarz Wrocławski”, był sekretarzem redakcji „Rocznika Wrocławskiego”, członkiem redakcji naukowej popularnej serii Książka o Książce, należał do redakcji Nowej Encyklopedii Wiedzy o Książce, w której odpowiadał za dwa działy: drukarstwo i zagadnienia wydawnicze. Przez kilka lat związany był z redakcją

miesięcznika „Wydawca”, będąc jej stałym współpracownikiem, zamieszczał w nim także swoje eseje i artykuły publicystyczne. Recenzował książki dla Wydawnictwa Politechniki Wrocławskiej i Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego. Był członkiem Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego (do 2004 r.), przewodniczył przez dwie kadencje Komisji Bibliologii i Bibliotekoznawstwa tegoż Towarzystwa, był członkiem Komitetu Naukowego dwóch Krajowych Konferencji na temat: „Komputerowe wspomaganie badań naukowych”, które Towarzystwo organizowało. Także w zawodowym okresie wrocławskim, w kadencji 1996–1998 był członkiem Komisji Nauk Filologicznych Oddziału PAN we Wrocławiu.

Okres po habilitacji owocował również uczestnictwem w kilkunastu, wspomnianych już wcześniej, konferencjach, prawie we wszystkich z referatami. Każde wystąpienie dotyczyło problemów książki, poczynając od „Dziedzictwa Gutenberga” (1993). Profesor wygłaszał referaty we Wrocławiu, Krakowie, Katowicach, Legnicy, Warszawie, Gdańsku, Łądku-Zdroju i Kaliszu. Zawsze starannie przygotowany do wystąpień umiał zainteresować słuchaczy wygłaszanym tematem. Problemy książki zarysowane są wyraźnie w kilku zagadnieniach badawczych Profesora, który w swoich naukowych dociekaniach wierny jest polskim tradycjom literackim i kulturalnym Wrocławia i Dolnego Śląska, historii polskiego drukarstwa i ruchu wydawniczego, estetyce druku, książce współczesnej w systemie komunikacji społecznej, relacjom książki z innymi formami masowego przekazu. Estetyce druku nowożytnego poświęcił Profesor trzy książki traktujące o: sztuce typograficznej Młodej Polski, twórcy antykiw polskiej Adamie Półtawskim, typografii wytwornej w Polsce okresu międzywojennego. Okres wrocławskiej aktywności zawodowej Profesora wykazuje się dużą dynamiką działania. Za swoją kilkudziesięcioletnią wierność typografii książki Profesor był wielokrotnie nagradzany i odznaczany przez środowiska naukowe i władze Wrocławia.

W układach koleżeńskich i służbowych Profesor nigdy nie przekroczył zasad dobrego wychowania. Dystansował się od radykalnych sądów i pośpiesznego, nierozważnego oceniania działań innych ludzi. Zwracał nam, młodszym osobom, uwagę na konieczność obrony swoich racji, chwalił, gdy była ku temu okazja i spokojnie odradzał nie zawsze przemyślane decyzje. Oceniam ten okres współpracy z Profesorem jako bardzo ważny czas w swoich własnych dokonaniach zawodowych i naukowych. Nie jestem odosobniona w tej ocenie, podobne zdanie o działaniach i postawie Profesora Janusza Sowińskiego mają wszyscy, którzy się z nim zetknęli i wyciągnęli prawidłowe wnioski z kontaktów wzajemnych.